

Organicističke ideje su se vremenom pretvarale u svojevrzne recepte i takav su vid sačuvali i do najnovijih vremena.

Osnovne karakteristike naše organicističke misli

U srpskoj organicističkoj misli se relativno lako uočavaju osnovne premise organicističke misli uopšte i to prema matrici koju su brižljivo sagradili tradicionalni mislioci organicističkog usmerenja. Ona se obnovila na dosta neobičan način. Zanimanje za nju obnovilo se osamdesetih godina na populističkom talasu agresivnog nacionalizma kada je postala novootkrivena "misao" na kojoj se temeljila nacionalistička ideologija. Sve do tada ona je bila potisnuta kao "reakcionarna i kontrarevolucionarna" što je u našim prilikama značilo sigurno mnogo više nego u drugim zemljama, posebno u onim u kojima nije bilo dogmatsko-marksističke ortodoksije. Ukazivalo se na neke izvore, ali je u prvom planu bio vrednosni sud koji je organicističku misao stavljao u prvi plan. Osnovna polazišta kod srpskih mislilaca organicista se, naravno, relativno lako opažaju i ni po čemu se ne izdvajaju iz klasične organicističke sheme. U prvom redu to je osnovna ideja o ljudskom društvu kao organizmu, kao "nacionalnom organizmu" koji se izdvaja iz istorijskog prostora i vremena i koji se hipostazira na prepoznatljiv način. Danas je ta misao čak popularnija nego ranije – nego svojevremeno – i pokatkad se nudi kao jedina u složenim razvojnim tokovima društvene, filozofske ili teološke misli i u tom smislu ona živi trenutak svoje "renesanse" što se može objašnjavati još jednom otkrivenom primamljivom lakoćom njene ideološke i političke upotrebljivosti. Primera radi, stari De Mestr ili L. Bonal su malo prevedeni i izučavani kod nas dok je jedan B. Konstan, sa svojom tipično liberalnom mišlju, antipod De Mestru i L. Bonalu, bio prisutan kod nas još krajem XIX veka. Joseph de Maistre je mislilac relativno malo poznat kod nas iako ga naši "organski" mislioci pominju pa i navode iz druge ruke – on je "čekao" bezmalo dva stoleća da bude preveden na srpski jezik što je pomenutim izborom koji je ponudio "Gradac" uglavnom delimice nadoknađeno. Njegov antipod, liberalni mislilac B. Constan je u tom pogledu bio bolje sreće. On je preveden još 1885. a njegovu čuvenu raspravu o shvatanju slobode i demokratije kod antičkih i modernih naroda objavila je beogradska *Republika* 2000. u prevodu i sa komentarima pisca ovog pristupa o izvorima i značenjima srpske organicističke misli. Njegove su političke rasprave nedavno doživele i novo izdanje u Beogradu.

Da bi se ovi momenti bolje razumeli, a u vezi s izvorima o kojima će posebno biti reči, valja se vratiti još nekim primerima.

Najbolji primer trajanja pomenute uprošćene organicističke sheme srećemo u delu Šarla Morasa koga naši moderni organicisti otkrivaju kao svoga učitelja čiju misao aktuelizuju. On je izvršio veliki uticaj na čitav niz naših organicista, posebno na D. Ljotića koji je godine 1914. boravio u Francuskoj s namerom da se upozna s delom ovog mislioca koji je tada bio veoma uticajan u svojoj zemlji. Ljotić je zaista bio učenik koji je marljivo izučavao učiteljevo delo – redovno je pratio Morasovo glasilo *L' Action française* i zaista je sledio sistem ideja koje je Moras razvijao. Iz Ljotićevih spisa, *Naše borbe*, biltena JNP ili *Zbor-a*, čitaju se lako prepoznatljive sintagme koje u delu Š. Morasa igraju ulogu lajtmotiva i misaonih premisa koje prepoznavamo kao ustaljene. Brojni Ljotićevi sledbenici će kasnije, poput jednog M. Nikolića iz vremena kvislinškog režima generala M. Nedića te ideje plasirati u listovima i časopisima kao našu "nacionalnu misao". Moras je svuda, pa i kod nas, bio privlačan zbog svoje opsesivne ideje da bi Hitler sa svojim "novim poretком" u Evropi mogao biti brana protiv zapadne dekadentne "plutokratske demokratije" koja se kao model istrošila i mora biti zamenjena jednim novim, organskim poretком. To bi osiguralo novi red i poredak stvari i zaštitilo bi narode od "judeo-boljševizma" koji je plod dekadentne evropske demokratije. Kada se porede karakteristični iskazi u Ljotićevim spisima, oni se bukvalno poklapaju sa Morasovim sintagmama. Po Morasu, demokratija je po svojoj prirodi sterilan režim koji guši i ubija "narodni duh" i u Francuskoj nema slobodne vlade jer su one, a to je po Morasu posledica vladavine demokratskoga mita, "lutke čije konce vuku Jevreji". Iskaz koji smo naveli je samo slobodnija varijacija o jevrejskoj opasnosti o čemu stari De Mestr u svojim